

มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันควบคุมโรคเลปโตสไปโรซิส

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

22 กันยายน 2566

โรคเลปโตสไปโรซิสที่มักพบผู้ป่วยจำนวนมากช่วงที่มีฝนตกหนักหรือเกิดน้ำท่วมขัง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข จึงได้จัดทำมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันควบคุมโรคเลปโตสไปโรซิสสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมและดำเนินการตามมาตรการฯ นำไปสู่การลดจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคเลปโตสไปโรซิส โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. มาตรการสื่อสารความเสี่ยง

1.1 กลุ่มเสี่ยง

- เกษตรกร เช่น ชาวนา ชาวสวน ที่ต้องทำงานลุยน้ำโคลน
- ผู้ประสบภัยน้ำท่วม เดินลุยน้ำท่วมขัง โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้สวมอุปกรณ์ป้องกันขณะทำความสะอาดบ้านเรือน ทำให้เกิดบาดแผลหรือมีผิวหนังอ่อนนุ่มจนเชื้อเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย โดยมีผู้ป่วยภายใน 1-2 สัปดาห์ หลังลุยน้ำ
- คนหาปลาหรือเด็กนักเรียนที่ชอบออกมาเล่นน้ำตามแหล่งที่ยังมีน้ำท่วมขังอยู่
- คนเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร แพะ แกะ เป็นต้น

1.2 แนวทางการดำเนินงาน

ทำการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักป้องกันตนเอง ดังนี้

- 1) หลีกเลี่ยงการว่ายน้ำ แชน้ำ หรือลุยน้ำที่อาจปนเปื้อนเชื้อจากปัสสาวะสัตว์พาหะ
- 2) หากจำเป็นต้องลุยน้ำ ควรสวมรองเท้าบูทหรือสวมถุงพลาสติกยาวหุ้มรองเท้าแล้วใช้เชือกผูกอีกชั้น กรณีที่มีบาดแผลควรปิดด้วยพลาสติกกันน้ำ
- 3) รีบทำความสะอาดร่างกายทันทีหลังจากลุยหรือแชน้ำ เพื่อลดระยะเวลาการสัมผัสเชื้อ
- 4) การทำความสะอาดบ้านหลังน้ำลด ควรสวมถุงมือยางและรองเท้าบูท
- 5) รับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่และใส่ภาชนะมิดชิดเพื่อป้องกันหนู
- 6) กำจัดหนู ดูแลรักษาความสะอาดของบ้านเรือน ชุมชน ตลาด รวมทั้งสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หากมีไข้เฉียบพลัน ภายใน 1-2 สัปดาห์ หลังลุยน้ำโคลน ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตัว ปวดกล้ามเนื้ออย่างรุนแรง โดยเฉพาะที่น่องและโคนขา ตาแดง ให้รีบไปพบแพทย์ทันที

2. มาตรการ 4E2C (สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข)

Early detection

1.1 การคัดกรองผู้ป่วยในชุมชน

- อสม. แจ้งเตือนประชาชน หากผู้ใดมีอาการป่วยสงสัยโรคเลปโตสไปโรซิส ให้รีบไปพบแพทย์ทันที
- เจ้าหน้าที่ รพ.สต. เฝ้าระวังและคัดกรองผู้ป่วยตลอดช่วงฤดูฝน โดยเฉพาะพื้นที่น้ำท่วมควรเฝ้าระวังผู้ป่วยอย่างน้อย 2 สัปดาห์ หลังน้ำลด

1.2 การคัดกรอง...

1.2 การคัดกรองผู้ป่วยในสถานพยาบาล

- ให้พยาบาลทำการคัดกรองผู้ป่วยสงสัยโรคเลปโตสไปโรซิส หากมีไข้ร่วมกับอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีประวัติเสี่ยง ให้สงสัยว่าอาจป่วยด้วยเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส ดังรูป

อาการ	ปัจจัยเสี่ยง
☐ ไข้เฉียบพลัน	☐ ลุยน้ำ/แช่น้ำ/แชโคลน
☐ ปวดศีรษะ	☐ มีบาดแผลที่มือ เท้า
☐ ปวดเมื่อย/ปวดน่อง	☐ มีสัตว์เลี้ยงระบุนู.....
เริ่มป่วยวันที่...../...../.....	

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่สามารถศึกษานิยามการเฝ้าระวังโรคและแนวทางการสอบสวนโรคทั้งในภาวะปกติและภาวะน้ำท่วม รายละเอียดตาม QR code (ลิงก์ <https://shorturl.at/plKPT>)

นิยามการเฝ้าระวังโรคและ
แนวทางการสอบสวนโรคเลปโตสไปโรซิส

Early diagnosis

หลังจากทำการคัดกรองเป็นผู้ป่วยสงสัยโรคเลปโตสไปโรซิส ให้แพทย์ทำการซักประวัติ ตรวจร่างกาย เก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการซึ่งมีความสำคัญต่อการวินิจฉัยผู้ป่วยโรคเลปโตสไปโรซิส โดยสามารถดำเนินการตามแนวทางการคัดกรอง ตรวจวินิจฉัย และดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเลปโตสไปโรซิส รายละเอียดตาม QR code (ลิงก์ <https://shorturl.at/kJI.07>)

แนวทางการคัดกรอง ตรวจวินิจฉัย
และดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเลปโตสไปโรซิส

Early treatment

กรณีผู้ป่วยมีอาการไม่รุนแรงอาจหายเองได้ แต่ผู้ป่วยส่วนหนึ่งอาจมีอาการรุนแรง เกิดภาวะแทรกซ้อน และเสียชีวิต ซึ่งการรักษาทั้งการรักษาตามอาการ เช่น การให้ยาลดไข้ การรักษาจำเพาะ ได้แก่ การให้ยาต้านจุลชีพ แม้ว่าผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรงอาจหายได้เอง แต่อาการต่างๆ โดยเฉพาะอาการไข้จะลดลงเร็วกว่าเมื่อได้รับยาต้านจุลชีพที่เหมาะสมและให้ยาเร็ว (ก่อนวันที่ 4 หลังมีไข้) ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงของอาการ และภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยได้ หากผู้ป่วยมีอาการรุนแรง ได้แก่ มีภาวะเลือดออกผิดปกติ ไอเป็นเลือด ไตวาย มีปัสสาวะออกน้อย ความดันโลหิตต่ำ เป็นต้น ควรรับรักษาในโรงพยาบาลเพื่อเฝ้าระวังอาการอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้...

นอกจากนี้ อาจมีการให้ยา doxycycline แก่กลุ่มเสี่ยง ซึ่งไม่สามารถป้องกันเชื้อได้ แต่ช่วยลดความรุนแรงของโรคกรณีติดเชื้อไปแล้ว ดังนั้น **จึงไม่ควรให้ยา doxycycline ในการป้องกันโรค** แต่หากพบว่า จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มสูงขึ้นเฉพาะพื้นที่ อาจพิจารณาการให้ยา doxycycline ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง ในขนาด 200 มก. สัปดาห์ละครั้งต่อเนื่องจนหมดภาวะเสี่ยง เพื่อลดความรุนแรงของโรค โดยมีการติดตามอาการอย่างใกล้ชิด

Early control

เร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักป้องกันตนเอง หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อม ควบคุมสัตว์รังโรค กำจัดขยะที่เป็นแหล่งอาหารของหนู **โดยเฉพาะตลาดสด** ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของหนูจำนวนมาก ควรปรับปรุง จัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม กำกับติดตาม ให้มีการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน “ตลาดสดน่าซื้อ” ของกรมอนามัย เช่น

- การจัดการขยะมูลฝอย หมั่นกำจัดขยะมูลฝอยไม่ให้มีสะสมค้ำงบนพื้น แผงค้าขาย ทางเดิน เป็นต้น
- การจัดการน้ำเสีย ตลาดและบริเวณโดยรอบต้องไม่มีน้ำขังเฉอะแฉะ รางระบายน้ำเสียไม่มีสิ่งอุดตัน
- การป้องกัน การควบคุมสัตว์และแมลงนำโรค จัดให้มีการควบคุมสัตว์และแมลงพาหะ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยเฉพาะหนูที่เป็นพาหะนำโรคอีหนูมาสู่คนเดินและผู้ขายได้

ทั้งนี้ กรณีที่พบผู้ป่วยสงสัยโรคเลปโตสไปโรซิสมีการติดเชื้อมาจากแหล่งเดียวกัน เช่น ติดจากการเดินตลาดที่เดียวกัน หรือการลงน้ำหาปลาบ่อยเดียวกัน ต้องรีบทำการสอบสวนหาสาเหตุและควบคุมโรคโดยเร็ว เพื่อลดการแพร่ระบาดเป็นกลุ่มก้อน

Coordination

ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มเกษตรกร ให้รู้จักป้องกันตนเอง ซึ่งเกษตรกรมักต้องทำงานอยู่กับพื้นที่ชื้นแฉะหรือมีน้ำท่วมขัง หาปลาตามแหล่งน้ำเป็นอาชีพเสริม จึงเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่าย นอกจากนี้ยังสามารถประสานหน่วยงานที่ดูแลงานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมให้มีความสะอาดปลอดภัย และเกิดสุขอนามัยที่ดีต่อคนในชุมชน

Community involvement

ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังตนเองและคนในชุมชน หากมีอาการสงสัยโรคเลปโตสไปโรซิส ให้แจ้ง อสม./เจ้าหน้าที่ รพ.สต. หรือรีบไปพบแพทย์ทันที

